

3

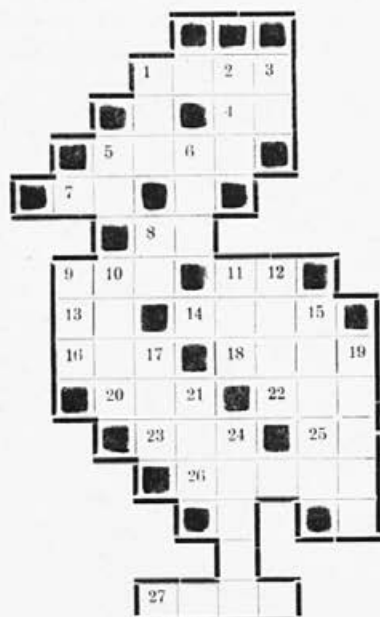

Naš rod

Četo XIV • 1942/43 - XXI

Križanka »Marabu«

Vodoravno: 1. Letoviški kraj na dalmatinski obali; 4. osebni zaimek v starejši obliki; tudi skrajšan osebni zaimek v sklonu; 5. mesto na Aljaski; 7. osebni zaimek; 8. manj znana označba za mlako; 9. otok v Jadranskem morju; 11. kemični znak za prvine; 13. pripovedna pesnitev; 14. arabsko moško ime; 16. izdelek likovne umetnosti; 18. znamenje; 20. kemična spojina iz kisline; 22. veznik v starejši obliki; 23. molčec; miren; 25. tuja kratica za opombo; 26. hrošč; 27. staro ljudsko glasbilo.

Navpično: 1. vzklik; 2. označba; 3. prislov; 5. nikalnica; 6. tišina, pokoj; 8. vas v bližini Ljubljane; 9. obrtnik; 10. sveta žival starih Egipčanov; 11. zareza; 12. staro, izumirajoče ljudstvo na japonskih otokih; 15. ime slavnega italijanskega pesnika; 17. ožja cesta; 19. kača strupenjača; 21. kamen, figura; 24. sveto-pisemski krvoločnež.

Našim reševalcem

Kakor lani bo uprava tudi letos nagradila nekatere izmed tistih, ki bodo predložili pravilne rešitve naših križank do izida naslednje številke »Našega roda«.

Reševalci naj pošljejo rešitev upravi »Našega roda« (Frančiškanska ul. 6) ali naj prosijo poverjenike, če bi hoteli prevzeti rešitve.

Imena nagrajenih za 11. številko lista bomo objavili v IV. številki.

☆

Izžrebani za nagrade (iz 1. številke):

Stanislav Maren, učenec IV. razr. šole na Grabnu.

Dušan Česnik, učenec IV. razr. šole na Grabnu.

Marta Gliha, dijakinja IV. razr. II. žen. realne gimnazije.

Majda Jerman, dijakinja III. razr. I. drž. realne gimnazije.

Nagrade dobe pri upravi lista.

☆

IZ UPRAVE

Prihodnja številka »Našega roda« bo izšla kot dvojna številka (4. in 5.) pred božičem. Imela bo na 32 straneh mnogo lepega čtiva in slik. Stala bo 4 lire. —

☆

— Ivanček, ti gotovo znaš povedati, kaj so gore!

— Gore so hribi, ki so že zrasli.

☆

— Lojzek, izračunaj! Deček je dolg 1 m 38 cm, postelja ima 1 m 20 cm. Odštej!

(Lojzek premišlja.)

— Si premislil?

— Da.

— Kaj ostane?

— Ostanejo noge zunaj postelje.

Drogerija Gregorič

LJUBLJANA, PREŠERNOVA UL. 5

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom.

Letna naročnina je za skupna naročila L. 20.— (2 liri mesečno), za posamezne naslove pa L. 25.—. Posamezna številka L. 2'50.

List izdaja »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani, zanjo odgovarja Franc Štrukelj.

Glavni in odgovorni urednik Ivan Tavčar.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Franc Štrukelj).

Zgodba z zrakoplovom

S t. K.

Že šest dni je uhajal z doma k dvema tovarišema v hiši ob cesti. Imela sta svojo sobo, iz nje so opazovali vrvež ljudi in drvež vozov, kar jih bolj in bolj vabilo in klicalo. A na cesto jim ni bilo dovoljeno; smeli so ždeti le v zaprti sobi z dvema posteljama, visoko in nizko omaro in podolgovato mizo. Tako tesno je bilo v tem prostoru, da jih je bolelo.

V nedeljo je padlo iznenadenje: videli so pluti nad vasjo pisan balon, ki se je zrušil pod vznožjem svetlega hriba. Zgrabili so prilžnost hlastno, kakor da so že vso davnino prežali nanjo.

Lepivo se je vleklo po mizi, iz papirja je polagoma rasel zrakoplov. Velik je bil, s težavo so ga spravili skozi lesena vrata in po stopnicah na razsežno dvorišče. Polno otrok se je zbralo na širokem prostoru.

Ker je balon tudi njega stal preudarkov in žrtev, je pazil nanj kakor na biser. Podil je otroke z dvorišča, zakaj užitka ob spuščanju balona ni privoščil nikomur, razen sebi in tovarišema. Čvrsto so gospodarili v treh na tujem dvorišču. Njihova nevoščljivost ni obstala niti pred otrokom dvoriščnega gospodarja.

Ob zidu je slonela košata brezovka. Zgrabil jo je in se prešerno zapodil proti gruč.

»Zatožila te bom očetu!« se je oglasila drobna deklica v lahki oblecki.

Tovariša sta pridno znašala trske na kup, on se je razkoračil pred otrokom.

»Kaj boš zatožila?«

»Da hočete zažgati kres na našem dvorišču!«

»Le zatoži,« se je posmehoval, »kar tecil!«

Deklica je odhitela, pogledal je tovariša.

»Kaj nam je storiti?« je vprašal v očitni zadregi.

»Eh, saj ne bo nikogar!« sta ga potolažila.

Zbal se je. »Če pride gospodar?« si je dejal strahoma. »Kdo je grozil njegovemu otroku? In kdo bo kaznovan? Nisi grozil ti, ki imaš do tega dvorišča manj pravice od vseh?« se je vpraševal.

Kup dračja in trsk je narasel, mlajši tovariš je zažgal, izpod drvi se je začelo kaditi.

Takrat je stopil na dvorišča starikav mož.

»Kaj pa bo?« je vsekali.

»Balon bomo spustili,« mu je odvrnil tovariš.

»Kdo vam je dovolil zažigati ogenj na mojem dvorišču?«

»Sami!« je predrzno odgovoril tovariš.

»Tako? In kdo vam je dovolil poditi mojega otroka z mojega dvorišča?«

»Tudi sami!« je dejal tovariš. »Ali podil ga je tale!« Pokazal je nanj, ki se je opiral na brezovko.

»Ti si ga podil?« je vprašal mož. »Ali veš, čigav je ta svet?« Preslišal je pol besed in odvrnil:

»Jaz sem podil otroka, a vprašajte tudi, kdo mi je ukazal!« Obstal je, ne bi rad ovajal. Pomislil je. Ali ga ni tovariš izdal?

»Ti si mi ukazal!« je odvrnil in pokazal tovariša.

»Nisem ga velel poditi domov,« se je oni izgovarjal kričaje.

Ogenj je plapolal in v špiritu namočena goba je tlela v modrikastih plamenih. Tovariš, ki je držal balon, se je odmikal, kot bi se bal, da mu ga kdo ukrade.

»Brž pogasi ogenj!« je ukazal mož.

»Ne bom,« je ključoval tovariš.

Možu je bilo dovolj, zagnal se je proti balonu.

»Ne! Ne! Ne!« je vpil on. Videl je, kako mečkajo trde roke mehak papir.

»Vrnite nam balon, naš je!« je vpil tovariš.

Mož se je škodoželjno smejal. Pokazal je na ogenj in velel: »Pogasite! Balon pa je moj,« je pristavil. »Ne vrnem ga več!«

»Ukradli ste ga! Tat!« je kričal tovariš.

»Kako si dejal?«

Mož je vzkipel in raztrgal balon.

»Pijanec!« ga je krstil tovariš in se umaknil v vežo.

Mož se je zapodil za njim, ujel ga je. Iz veže so odmevali udarci in kričanje.

Takrat se je vrnil tovarišev brat z vrčem vode, da bi pogasil ogenj. On se je spomnil, da bi utegnil pomagati tepenemu, ves se je razveselil.

»Ti! Ali ga hočemo oblit?« je vprašal.

»Da! Oblijmo ga!« je dejal tovarišev brat, srdit, ker jim je mož zmečkal prelepi balon. In voda je pljusknila v vežo.

Kletvica se je začula, mož je planil na dvorišče, zabuhel v obraz od jeze. Brat tepenega tovariša je zbežal, razjarjeni mož se je hotel lotiti njega.

V trenutku se je domislil, da ni praznih rok. V silobranu je vzdignil brezovko in jo vrgel proti možu. Nato je zbežal.

»Držite ga! Držite ga!« je kričal mož in drvel za njim. »Kanalja me je oblil!«

On je bil hitrejši, bežal je, kolikor je mogel. Ko se je ustavil sredi ceste, ni bilo preganjalca nikjer več.

Razjasnil si je položaj in vztrepetal: kaj bo?

Sedel je pokraj ceste na mejnik in si podprl glavo z dlanjo.

2.

Ko je prišel domov, je vdano sedel za mizo in premišljal nesrečni doživljaj. Kmalu je bila večerja. Še ni použil polovice, ko so se hrupoma odprla vrata.

Preplašen se je ozrl proti njim. Oče je bil srdit in komaj ga je zagledal, je ukazal, naj neha jesti.

»Kaj se je spet pripetilo?« je iznenadena vprašala mati.

Prvič se je zgodilo, da je vprašujočemu pogledu odgovoril s hinavskim očesom nedolžnosti. Odložil je vilice.

Oče si je medtem umival roke v široki beli skledi in se pomenljivo odkašljeval. Mokre prste si je brisal tako ježno, kot bi hotel sleči kožo ž njih. Nato si je pogladil brke in brado in odločil:

»Začasno v kot! Ne bom si kratil večerje zaradi tebe!«

Jasno je bilo, da je segel dogodek v domačo hišo. Bal se je, da so spet potvorili resnico in da so mu pripisali dejanja, ki jih ni zagrešil.

»Otroci, spat!«

Zdrznil se je in vprašal ponižno:

»Tudi jaz?«

Namesto odgovora ga je zadel zaničevalen pogled. Otroci so odšli v spalnico, pričakoval je, da pride zdaj na vrsto njegov greh. Pa se je motil. Mrki obraz se je zazrl v neke listine, ki so se vedno širje sprostirale pred njim. Sodba je prihajala počasi, zato je bila tem mučnejša. Sodnik je odrinil listine in ukazal:

»Bliže! Kaj se je zgodilo danes?«

Molčal je.

»Nič, joka! — Kdaj si vstal?«

»Kot običajno.«

»Kaj si storil potem?«

»Umil sem se, oblekel in zajtrkoval.«

»Samo to?«

Pogledal je v tla.

»Kvišku poglej! Molil nisi? Zdaj nič več ne moliš, kaj?«

»Pač. Molil sem.«

»Si mislil tedaj na Boga ali na satana?«

Vztrepetal je.

»Nič strahu! Le nič strahu!« Vprašujoči se je odkašljaj. »Povej, koga si občudoval v molitvi, Kristusa ali razbojnika na levi?«

»Molil sem pobožno kakor vselej,« je odgovoril.

»Tako? Človek s slabimi nameni moli pobožno?«

Vprašanja so vrtala in bičala obenem. Tresel se je in ni vedel, kako naj odgovarja. Ves je bil zmeden.

»Kaj pa zrakoplov?« je udaril glas.

»Hoteli smo ga spustiti v zrak.«

»Pa se ni hotel dvigniti? Poglej, poglej čudo! Kje pa je bilo vse to?«

»Na dvorišču.«

»Kdo je bil še tam?«

»Tuji otroci.«

»Vam na poti, kaj?«

»Bali smo se, da nam ne poškodujejo balona.«

»O, bali! Taki junaki se boje? Naprej!«

»Dejal sem otrokom, naj se odstranijo.«

»Lepo in mirno, seveda.«

»In potem se je deklica pritožila doma.«

»Vedno lepše! Dalje!«

»Njen oče je zahteval, naj mu damo balon.«

»Stoj! To ni res!«

»Da, res je. Ker pa ga nismo hoteli dati, ga je raztrgal.«

»Kaj pa je bilo z možem?«

Očetove oči so sršele.

»Tovarišev brat ga je polil z vodo.«
»O nesramnost! In ti si ga posušil, kaj?«
Postalo mu je bridko.
»Kje si ukradel brezovko?«
»Na dvorišču je bila.«
»Pri rokah kakor moja šiba.«

Ne da bi utegnil odgovoriti, se je sklonila čezenj moška postava in udarci so se usuli po njegovem hrbtu kakor toča na latnik. Ker mu je bilo prepovedano jokati, je ihtel v strašni bolečini. Ko je bilo prehud, je krčevito sklenil roke in zaprosil:

»Milost!«

»Odvezo ti bo že dal mož z bičem. Jutri brez kosila, pred večerjo boš ponovno tepen. Spat!«

Kakor izgubljen se je opotekel k postelji. Legel je ihteč, hrbet mu je bil kakor razbit, glava ga je bolela, pred očmi so se mu utrinjale zelenomodre zvezde. Ni mogel izpremeniti svoje lege. Ko se ga je lotila zaspana utrujenost, so že gledale skozi okno jutranje koprene z blodnimi očmi.

Kokiši Mikimoto in njegov biser

Po M. Lédéjevi priredila I. Slokanova

Ne, to ni pravljica, ampak resnična zgodba majhnega japonskega dečka, ki je bil nekoč zelo siromašen, zdaj pa je imeniten gospod.

Sedem desetletij je že minilo od takrat, ko je v majhnem japonskem mestecu, v revni, s slamo kriti koči živel Otokiši Mikimoto, ki se je s svojimi devetimi otroci težko prebijal skozi življenje. Preživel je se je z izdelovanjem rezancev, ki jih je prodajal v svoji mali trgovinici. Otokiši Mikimoto je bil pošten, spreten in razumen človek. Iznašel je majhen mlinček za mletje žita in z njim nadomestil kamnitne možnarje, ki so jih že dolga leta uporabljali v njegovi deželi. Toda kljub vsej njegovi spretnosti mu je trgovinica slabo uspevala, ker je bil zelo siromašen.

Zato je moral najstarejši sin Kokiši že zgodaj začeti pomagati očetu. Ko so se drugi dečki njegovih let še neskrbno igrali in v svojih svetlih lepih kimonih¹ razigrano tekali med rožnimi grmiči in lovili metulje, je mali Kokiši vstajal na vse zgodaj in na svojem malem vozičku vozil in prodajal po ulicah sadje in zelenjavo ali pa je sedel v majhni sobici poleg očetove trgovinice in v kamnitnem možnarju tolkel žito.

Kokiši je bil zaposlen od zgodnjega jutra do večera in ni utegnil obiskovati šole. Le po večerji in skupni molitvi, ko so na oltarju prednikov v majhni lončeni skledici zažgali kadilo, je bil Kokiši prost in je smel iti v tečaj, kjer so se manj nadarjeni otroci učili pisati.

Tako se je mali Kokiši Mikimoto kakor tisoči drugih ubogih japonskih dečkov pripravljaj na svojo pot v življenje. Ali je že takrat slutil svojo veliko, lepo bodočnost? Takrat, ko se je ob večerih ves truden in zbit od vsednevnega dela učil deset tisoč črk težke japonske abesede? Morda, kajti

¹ kimon = preprosta narodna obleka Japoncev.

mali Kokiši je bil izredno bister in razumen. Od očeta je podedoval poštenje in smisel za trgovino, od žoltega plemena svojega rodu pa brezmejno potrpežljivost, žilavost in pogum, ki mora zmagati nad vsem; nad časom, nad zaprekami in morda celo nad smrtjo.

Zgodaj je pokazal svojo veliko trgovsko spretnost. Ko mu je bilo šestnajst let, se je nekoč usidrala v zalivu Tobi angleška mornarica. Tedaj se je v bistrih dečkovih možganih porodila dobra misel. Pokupil je vsa sveža jajca v mestu in okolici ter jih pozneje primerno dražje prodajal mornarjem v zalivu. Zaslužil je veliko. To je bil njegov prvi velik uspeh v življenju, ki mu je vlil novega poguma in še bolj ojeklenil voljo, da si z delom in razumom ustvari zložnejšo življenjsko pot, kakršna pa je bila življenjska pot njegovega očeta in njegovih prednikov. Sklenil je, da se bo začel baviti z drugim, donosnejšim trgovanjem, s kakršnim se bavijo Japonci že od pradednih časov: s trgovino z biseri.

V naših krajih ni trgovcev z biseri. Pri nas prodajajo bisere zlatarji. Bisere vidimo v zlatarjevih izložbah. Z njimi so okrašene ure, uhani in prstani. Biseri — drobne, iskreče solze, ujete v platino ali zlato. Na Daljnem vzhodu je to drugače. Tam je tako rekoč rojstna dežela bisera. Stara pravljica pripoveduje, da je biser zadnji božji dar, ki ga je naša pramati Eva prinesla iz raja na zemljo in ga potem izgubila nekje v Perzijskem zalivu, kjer pridobivajo najlepše bisere. Lahko pa tudi, da ga je izgubila kje ob japonskih obalah, kjer so prastara najdišča biserov. Morda.

Kokiši Mikimoto ni mislil na to pravljico. Mislil je na bisere in na tiste bedne iskalce biserov, ki jih je kot deček često opazoval pri njihovem napornem delu. Z dolgimi vrvmi privezani k čolnom so se spuščali v morje, včasih celo trideset metrov globoko in brskali po morskem dnu za biserinimi školjkami. Ko so se na pol nezavestni dvignili spet na površino, pomodrelih obrazov, pol slepi in oglušeli od jedke morske vode, so v rokah stiskali školjko z njenim dragocenim zakladom — biserom. Toda kolikokrat so se morali ti ubogi ljudje spustiti v morje in koliko školjk prinesiti, da so končno našli en sam čist, polnovreden biser. Zato je vsaka taka dragocena, iskreča se solza, ujeta v platino ali zlato v zlatarjevi izložbi ali na roki lepe, bogate gospe, plačana s človeškim življenjem. Iskalci biserov sčasoma pri svojem napornem delu popolnoma oglušijo in oslepe. Le tako, slepi in gluhi, lahko zdrže delj časa brez dihanja v morskih globinah z vsem težkim bremenom morja na plečih in iščejo biserne školjke, medtem ko jim voda šumeče vdira v ušesa in jim morska sol pekoče izjeda oči. Mnogim od teh nesrečnežev se iz nosa in ust ulije kri, ko pridejo na površino. Takšne puste, da nekaj časa poležijo na dnu čolna, ko se jim pa kri ustavi, morajo takoj ponovno v morje, da nadaljujejo svoje naporno delo.

Kokiši Mikimoto je razmišljal, kako bi začel umetno pridobivati bisere, tako da bi ne bil vsak takšen droben, dragocen kamenček plačan s tolikšnim človeškim trpljenjem. Dolgo in podrobno je razmišljal o tem. Vedel je, kako nastaja biser v školjki. Če prodre v školjko zrnce peska in pride med njene žleze, začne te žleze izločati posebno sluzasto tekočino, imenovano aragonit, ki se sčasoma okrog zrnca strdi in tako nastane biser. Mikimoto Kokiši je sklenil, da bo poskusil školjki umetno vcepiti zrnce, okrog katerega bi se potem stvaril biser. Če bi mu ta poskus uspel, bi bilo vprašanje umetnega bisera rešeno.

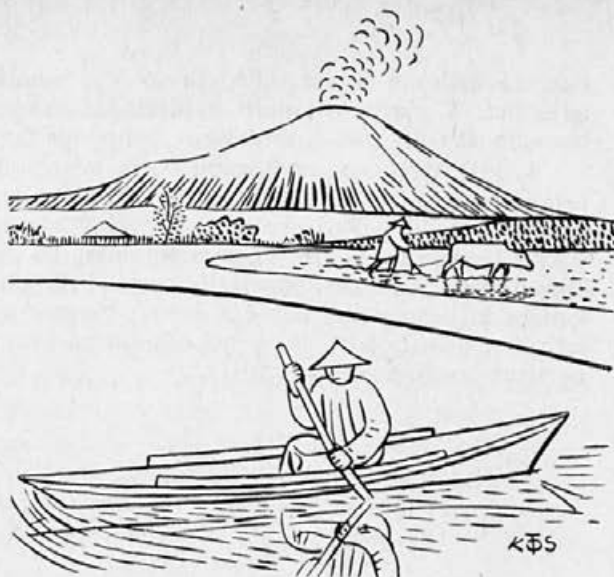
Naselil se je na majhnem otoku v zalivu Age in začel s svojim poskusom. Vcepil je v školjko zrnce in opazoval razvoj »svojega bisera«. Tako je več

let samotno živel na malem otoku. Po sedmih letih je dobil prvi umetni biser, toda bil je siv, brez leska in brez oblike ter brez vrednosti. Kokiši pa ni obupal. Delal je dalje, raziskoval, preizkušal in študiral svoje školjke. Še dvajset let. Večkrat so mu struje mrzle vode uničile vse njegove školjke, ljudje so se mu posmehovali, Kokiši pa ni klonil.

In nekoč zvečer, ko se je morje srebrno lesketalo, je Kokiši šel k njemu kot po skrivnem ukazu svojega srca. Z opreznimi, tihimi koraki je šel po obali in morje mu je šumeče šepetalo veliko, radostno skrivnost. Ko se je vračal, je tiščal v pesti biser, gladek, okrogel, iskreč se kakor zvezda na jasnem nebu. Njegov prvi umetno pridobljeni biser. To je bilo leta 1913.

Kokiši Mikimoto je slavil svojo veliko življenjsko zmago. Njegov načrt je uspel. Tisti ki so se mu prej smejali, so ga zdaj občudovali. Postal je slaven, bogat. Japonski cesar ga je odlikoval in ga povabil na pojedino, prirejeno na čast njemu in še deveterim drugim najslavnejšim učenjakom sveta. Toda Kokiši Mikimoto se ni prevzel. Ni ga preslepil blesk bogastva in časti. Srečen je bil, da je njegovo veliko delo uspelo. V svoji lepi, razkošni vili še vedno hrani v spomin na svojo žalostno, revno mladost kamnit možnar, s katerim je očetu tolkel žito.

V oddaljenem zalivu Ago, kjer je Mikimoto vzgojil svoj prvi umetni biser, se je razvila prava »biserna industrija«. Tu je Mikimotovo kraljestvo, kraljestvo njegovega umetnega bisera. Toda tu ne vidite pol slepih, gluhih, od trpljenja spačenih obrazov prezgodaj ostarelih iskalcev biserov, ampak sama mlada, nežna, nasmejana dekleta. To so Mikimotove »morske vile«, iskalke biserov. V zgodnjih poletnih jutrih, ko se morje zlato lesketa, prihajajo ta dekleta po obali v ohlapnih belih oblačilih in izginjajo v valovih ob obali. Tu love zaplodke bisernih školjk, ki plavajo poleti ob okoliških obalah. Tisoče teh zaplodkov zbirajo v posebne žičnate košarice ter jih nato za tri leta spuščajo v morje. Po treh letih so školjke »operirane«. Skozi drobno zarezo se vcepi vsaki školjki drobcena kroglica iz sedefa, okrog katere se potem stvari biser. To je zelo težko opravilo, ki ga lahko izvršijo le drobni, nežni ženski prsti. Končno se ranica razkuži in školjke, ki so še vedno nagrmadene v žičnatih košaricah, obešenih na splaveh, se spet spuste v morje za sedem let. Vseh teh sedem let pa jih skrbno negujejo. Čim pride vest n. pr. o mrzli morski struji ali pa o plimi, ki bi lahko zanesla med školjke zajedavce, splavi takoj dvignejo sidra in prenesejo školjke v druge, varnejše kraje. Od časa do časa se tudi vse školjke skrbno očistijo s posebnimi ščetkami. Tudi to delo opravijo dekleta. Mikimoto zaposluje 1200 deklet: vse so belo oblečene in skrbno bede nad negotovim, dragocenim živ-

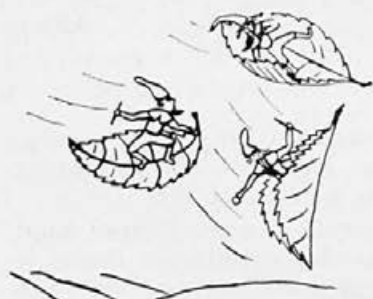
ljenjem bisernih školjk. Dekleta so zelo mlada, stara največ štirinajst, petnajst let. V službi ostanejo najdelj do poroke, ker delo, kakor je gojenje bisernih školjk, lahko opravljajo samo mlada, zelo spretna dekleta.

Kokiši Mikimoto ni pozabil tistih nesrečnih iskalcev biserov, ki so svoj težavni poklic plačali z življenjem. Na svojem srečnem otoku je v njihov spomin zgradil veliko svetišče in vsako leto na dan cvetočih krizantem je v svetišču služba božja v njihov spomin. Ta dan je praznik v zalivu Ago in Mikimotove delavke zamenjajo svoja bela oblačila s svetlimi, cvetličastimi kimoni in neso polna naročja darov: biserov in cvetja v svetišče ter jih položijo k nogam bogov, da se po njihovi veri umiri duh tistih nesrečnih, ki so za biser živeli, trpeli in umrli...

Gustav Strniša

JESEN

Ilustriral Gregor Strniša

*Zvoki piščalk po drevesih odmevajo —
palčki v vejevju se gugljejo, piskajo,
listi zveneli na soncu se bliskajo,
splavajo in za slovo pošumevajo.*

*Palčki na njih odveslajo veseli
daleč čez polje, v domove prijazne,
v zemlji jih čakajo hišice prazne,
tam bodo v toplem čez zimo živeli.*

*Hruške in jabolka nam so pustili,
saj so postali puščavniki sveti,
kar do pomladi se bodo postili,
ob koreninicah jim bo živeti.*

*Kmalu potihnejo zvoki piščali,
palčki boječe se bodo poskrili,
divji vetrovi v prirodi bučali,
zimo zaspano budili...*

Indijske

L. N. Tolstoj

Slepci

Neki indijski car je ukazal zbrati vse slepce, in ko so prišli, jim je velel pokazati svoje slone. Slepci so šli v hlev in so začeli tipati slone. Ta je otipal nogo, drugi rep, tretji trebuh, četrti hrbet, peti ušesa, šesti okla, sedmi rilec. Nato je car poklical slepce k sebi in vprašal: »Kakšni so moji sloni?« Eden izmed slepcev je odgovoril: »Podobni so stebrom;« ta je tipal po nogah. Drugi je dejal: »Podobni so biču;« ta je tipal rep. Oni ki je tipal telo, je dejal, da so sloni podobni kupu zemlje; oni, ki je tipal boke, je dejal, da so podobni steni; oni, ki je tipal hrbet, je dejal, da so podobni griču; kdor je tipal ušesa, je dejal: »Podobni so suknu;« oni, ki je tipal glavo, je dejal: »Podobni so možnarju;« kdor je tipal okla, je rekel, da so podobni rogovom; kdor je tipal rilec, pa je dejal, da so podobni tolsti vrvi.

In vsi slepci so se začeli srditi in so se sprli.

Sokol in petelin

Sokol se je tako privadil gospodarju, da mu je hodil na roko, kadar so ga klicali; petelin je bežal od gospodarja in je kričal, ko so se mu bližali. Sokol je dejal petelinu:

»Pri vas ni hvaležnosti, očitno ste hlapčevskega porekla. Le kadar ste lačni, greste k gospodarjem. Poglej, divja ptica: mi smo tudi močni in letimo hitreje od vseh, a ne bežimo pred ljudmi; še sami jim gremo na roko, kadar nas kličejo. Saj vidimo, da nas krmijo.«

Petelin odgovori:

»Vi ne bežite od ljudi zaradi tega, ker nikdar ne vidite pečenega sokola, a mi ne prestando vidimo pečene peteline.«

Opica

Človek je odšel v gozd in podrl drevo. Vzdignil je konec drevesa na štor, sedel nanj in žagal. Potem je zabil klin v prežagano deblo in žagal dalje, izdrl klin in ga spet preložil.

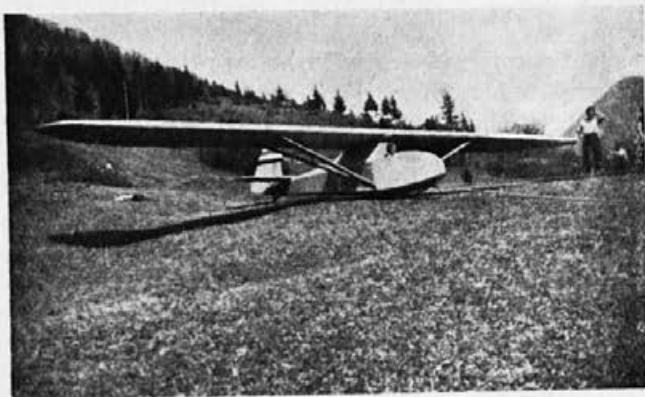
Opica je sedela na drevesu in opazovala. Ko je človek legel spat, je sedla opica na deblo in hotela posnemati moža; ko pa je izdrla klin, se je deblo stisnilo in ji je priželo rep. Opica se je začela trgati iz precepa. Ko je kričala, se je človek zbudil, potolkel je opico in privezal na vrvi.

Delež nasledstva

Oče je imel dva sina. Dejal jima je: »Kadar bom umrl, si razdelita vse na polovico!« Ko je oče umrl, si sina nista mogla razdeliti dediščine brez spora. Šla sta se posvetovat k sosedu. Ta je vprašal, kako jima je velal oče, da si razdelita. Povedala sta: »Vse na polovico!« Sosed je dejal: »Torej raztržita na polovico vso obleko, razbijta na polovico vso posodo in na polovico razsekajta vso živino.« Brata sta ubogala soseda in nič jima ni ostalo.

Sinji šport

Saje

Modelarstvo in jadralstvo sta šport moderne mladine. Ko zagleda otrok ptico, se nehote vpraša: zakaj ne morem leteti tudi jaz? Težko je odgovoriti na to vprašanje. Vendar je moderna tehnika premostila ovire in ustvarila umetne ptiče, ki dvigujejo človeka v višave.

Že v rani mladosti si zaželi mladenič, da bi letel, da bi si naredil sam majhno pripravo, ki bi bila podobna letalu. A čeprav je to njegovo letalce preprosto, noče leteti, dokler se ne upoštevajo prirodni zakoni. Ko spozna, kako se modeli grade, pride čas, ko se pridruži jadralcem. Tedaj se izpolni njegova davna želja. Tedaj mu zrasedo peruti in zleti proti nebu, soncu naproti.

Jadralci so združeni v skupinah in preko zime grade sami v delavnicah jadralna letala, poleti pa, v velikih počitnicah, odidejo v jadralno šolo, kjer se uče letenja.

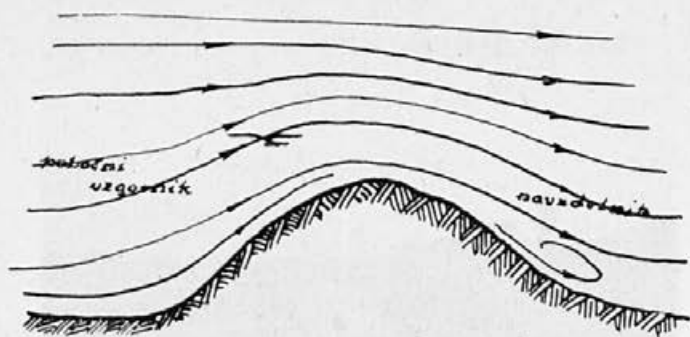
Jadralno letalo je močno podobno motornemu. Razlikuje se v tem, da nima motorja in koles za pristanek. V glavnem delimo jadralna letala v vadniška (šolska), t. j. začetniška, ter prehodna in velezmogućna. Ker letajo z vadniškim letalom le začetniki, je zgrajeno zelo preprosto, velezmogućna letala pa uporabljajo le izvežbani jadralci. Jadralno letalo ima vse bistvene dele, ki so pri letenju potrebni. Najenostavnejše vadniško letalo je začetniško, ki ga sestavlja poleg kril in repa izrazit, odprt trup. Boljše vadniško ali prehodno letalo ima trup že prekrit in žice, na katere so pri začetniškem letalu obešena krila, zamenjajo sedaj podporniki. Velezmogućno letalo ima vitka krila, po večini brez podpornikov, prekrit trup, ovalnega ali okroglega preseka. Kolesje nadomesti pri jadralnih letalih smučka, ki je pritrjena na spodnjo stran trupa in po kateri drsi, ko pristaja.

S pričetkom šolskega leta se vrnejo jadralci domov. Naredijo si načrt dela za prihodnjo dobo, za prosti čas med šolskim letom, in prično zbirati gradivo za novo jadralno letalo. Ko je gradivo skupaj, tedaj prično graditi sestavne dele jadralnega letala. Ko so vsi deli gotovi, nekako sredi zime, prično sestavljati bistvene dele jadralnega letala: krilo, trup in rep. Proti koncu pomladi je letalo gotovo v letu, treba ga je samo prevleči. Tedaj pregleda letalo inženir, ki potrdi njihovo delo, ako so ga izvršili v redu. Po uspelem pregledu prevlečejo letalo z lahkim platnom in ga lakirajo s »celonskim lakom«, da se napne in da se zamaše vse luknjice v platnu. Tako postane nepropustno za zrak.

Ko se prično počitnice, se odpeljejo jadralci na kraj, kamor pridejo tudi ostale jadralne skupine s svojimi letali. Po skupnem posvetovanju si izberejo vse skupine vodjo šole in porazdele svoje člane v posamezne leteče skupine: začetniške, nekoliko izurjene in izurjene skupaj. Začetniki dobe začetniška, ostali pa svojemu znanju primerna letala. V

zgodnjih jutrnjih urah, ko sonce vzhaja, ko še ne piha veter, vidimo, kako peljejo začetniki svoje letalo po polju. V ta namen so položili pod letalo majhna kolesa. Ko pridejo pod hrib, izmaknejo kolesa, razvijejo startno vrv, postavijo letalo s koles na zemjo in uredijo vse potrebno za vzlet. Rep letala držita dva jadralca, po trije na vsaki strani pa se razvrste s startno vrvjo, ki je sestavljena iz gumijastih nitk v 2 cm debelo vrv, v obliki črke »V«, v katere vrhu stoji jadralno letalo, po pobočju navzdol. Startna vrv se drži z letalom s kavljem, ki gleda iz sprednjega spodnjega konca letala. Pilot, ki ga določi učitelj, sede v letalo, se pripne z vezmi, učitelj pa prime za konec krila, da ohrani ravnotežje. Ko je moštvo ob startni vrvi urejeno, da učitelj znak za vzlet. Pilot daje povelja: naprej — teci — spusti! Tovariši ob vrvi gredo naprej, nato tečejo in ko pilot vidi, da je gumijasta startna vrv dovolj napeta, da zadnje povelje. Tovariša na repu spustita rep, letalo prične drseti, učitelj spusti krilo in letalo se nekoliko vzdigne, na kar v blagem loku prične drseti proti zemlji in končno pristane. Tovariši pridejo za njim, pilot se odveže, letalu postavijo kolesa in ga vlečejo na prejšnje mesto, na kar prično pripravljati za vzlet drugega pilota. Ko pridejo vsi po enkrat na vrsto, gredo nekoliko više na hrib, seveda, ako so vsi dobro leteli. Kmalu pa začne pihati veter, učitelj da povelje za odhod. Začetnikov premočnemu vetru ni zaupati, ker jih lahko previsoko dvigne, zgube oblast nad letalom in posledica je — lom letala. Letalo puste pod hribom, pričvrste ga v zemljo, da ga veter ne prevrne in razbije. Medtem že srečamo drugo skupino jadralcev, ki so že prejšnje leto leteli. Letalo, ki so ga pustili začetniki pod hribom, odvedejo na polovico hriba, ki je ves gol, in ga postavijo proti vetru. Zopet se ponovi pri vzletu ista slika kot prej, na zadnje povelje pilota drži letalo nekaj metrov po zemlji, potem se vzdigne in ko pride nad tekoče vzletno moštvo, odpade startna vrv, ki je dejansko velika frača, od letala, oziroma kavlja. Letalo lepo mirno leti proti vetru k zemlji. Ko pristane letalo na zemljo, gredo tovariši ponj. Eden skrbi za kolesa, ki jih postavijo letalu, drugi pa za konja. Ko pridejo do letala, ga postavijo na kolesa, pilot privzdigne rep in za rep letala zaprežejo konja, ki potegne letalo na grič. Ko pridejo do učitelja, odprežejo konja, raztovorijo letalo in vzlet se vrsti za vzletom, dokler ne pridejo vsi na vrsto in dokler piha veter.

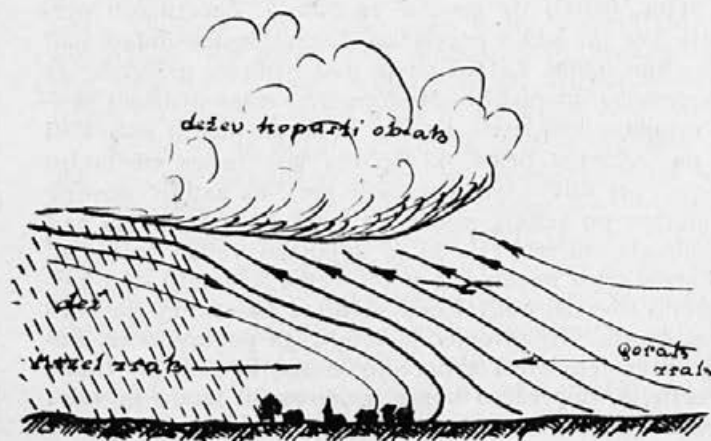

Opoldne gredo kosit, le eden ali dva čuvata letalo pred vetrom, popoldne pa nadaljujejo. Proti večeru pa prepuste letalo začetnikom in ti pod hribom, skoraj na ravnem terenu, nadaljujejo svoje jutrnje šolanje do teme. Ako pa piha popoldan mo-

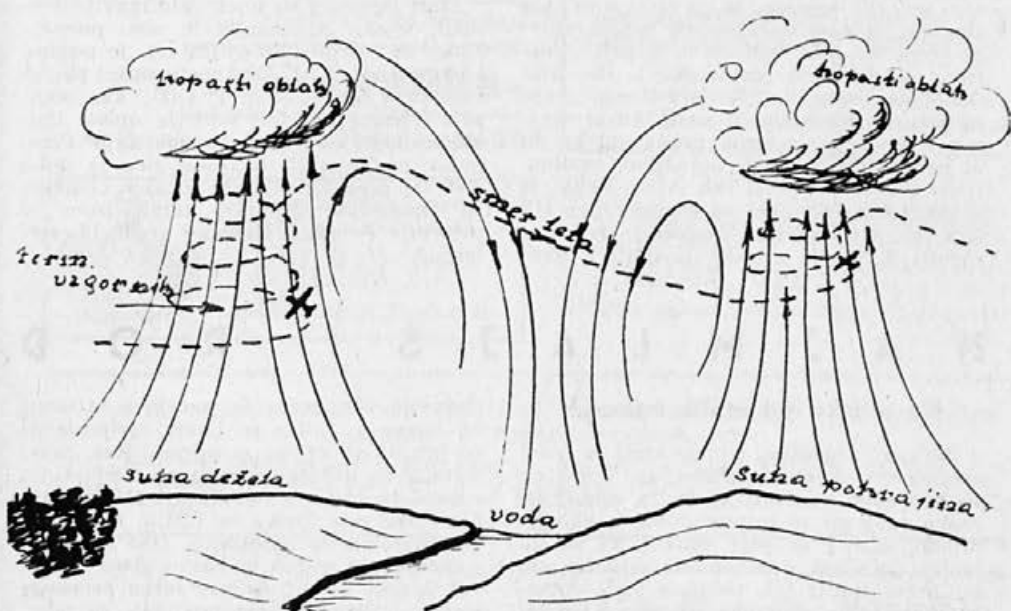
čan veter, pridejo izkušeni jadralci na svoj račun. S konjem z vlečje prehodno letalo na najvišji goli hrib v okolici, potem se izvrši start. Ko je veter dvignil letalo visoko nad pobočje, pilot letalo okrene tako, da leti vzporedno z grebenom hriba. Ko pride do konca grebena, zaokrene letalo nazaj in leti do drugega konca hriba, na kar se to ponavlja, dokler ne dobi učiteljevega povelja za pristanek. Pri tem letenju ob pobočju se letalo vzdiguje vedno više, ako piha stalen veter, ali pa se polagoma spušča, dokler se veter ne ojači. Ker piha veter v pobočje, se odbije navzgor, odbiti veter ali vzgornik drži in dviga letalo v zraku. Tako letenje se imenuje pobočno jadranje. Ko dobi jadratec povelje za pristanek, zaokrene letalo proti vetru, t. j. pravokotno na pobočje in se prične polagoma spuščati proti dolini. Nato pristane.

Ko jadralec dobro obvlada pobočno jadranje, tedaj ima še eno željo: da bi šel na »potovanje«. Potovanje je daljinski let, deset ali celo več sto kilometrov daleč s pomočjo gorkih struj: termičnih vzgornikov. Gotovo ste že opazili, da v vročih poletnih dneh zrak migota od vročine. Ako so taka mesta precej velika, tedaj se gorki zrak dvigne (ker je lažji) in se dviga vedno više, dokler ne pride do mrzle zračne plasti, kjer se gorki vzgornik spremeni v velik bel, kopast oblak. Ako se letalec na ta ali oni način posreči priti v tak dvigajoči se gorki vzgornik, prične v njem krožiti in se dvigati. Ko pride do vrha vzgornika, do belega kopastega oblaka, si poišče drug vzgornik, ki ga spozna po tem, da je nad njim zopet bel kopast oblak. Tedaj usmeri svoje vlezmožno letalo proti njemu, obenem pa drsi polagoma proti zemlji. Ko doseže vzgornik, letalo prične zopet krožiti in se

dvigati. Ko doseže vrh, poišče jadralec nov vzgornik in tako leti dalje. Ako je precej kopastih oblakov, je skoraj gotovo, da je pod vsakim termični vzgornik, če le ne piha premočan veter. Tako je mogoče »potovanje« tudi brez motorja na letalu. Drugi način »potovanja« je pa mogoče z nevihto. Pred fronto oblakov nevihte se topel zrak

vzdiguje, ki ga mrzel zrak pod oblaki, kjer pada dež, izriva navzgor. Tako imamo ob fronti oblakov termični vzgornik. Jadralec jadra ob »pobočju« oblakov kot ob hribu, obenem se pa z oblaki (nevihto) pomika naprej. Pri tem mora pa paziti, da ne zaide v oblake, kajti tu ni vzgornika, temveč navzdolnik, ki pada strmo proti zemlji in iz katerega se je zelo težko rešiti. Seveda zahtevata oba načina jadranja izvrstnega jadrarca, obenem pa izvrstno jadrarno letalo. Za take polete uporabljajo velezmožna letala.

Ko začetnik obvlada letenje v ravni črti, prične delati prvi praktični izpit. Leteti mora najmanj 30 sekund (okoli 60 m) višine. S tem naredi izpit »A«. Za drugi — izpit »B« — leti z vrha hriba petkrat v obliki črke »S« najmanj eno minuto, za tretji izpit mora jadrati ob pobočju najmanj pet minut. Pri prvih dveh izpitih leti učenec s šolskim vadniškim letalom, medtem ko leti za izpit »C« z boljšim vadniškim ali prehodnim letalom. Nato sta še dva izpita: »Srebrni C« in »Zlati C«. Za prvega zahtevajo od kandidata pet ur pobočnega jadranja (en let) in v drugem letu mora preleteti razdalje najmanj 50 km in doseči 1000 m višine nad startom. Za »Zlati C« pa zahtevajo: 300 km dolg let in dosego 3500 m višine. Oba izpita delajo z velezmožnimi letali s pomočjo gorkih vzgornikov ali neviht. Za vsak izpit pa prejme letalec tudi znak, ki ga s ponosom nosi povsod.

* * *

Če ohranim svojo tajnost, je moja ujetnica; če jo povem, sem sam njen ujetnik. (Arabski izrek.)

V nesreči spoznaš prijatelja, v boju junaka, poštenjaka pri dolgovih, ženo ob izgubi premoženja, v stiski sorodnika. (Indijski izrek.)

Mlade ljudi je treba naučiti, da govorijo resnico. (Plutarh.)

D R O B N E Z A N I M I V O S T I

Starost iznajdb

Starost iznajdb je zelo težavno določiti. O najvažnejših največkrat ne vemo ničesar in le domnevamo, kdaj bi bile stopile v zgodovino človeštva. Marsikateri izum se nam kaže tako naraven in sam po sebi umeven, da ga imamo za zelo starega, pa tudi obratno. Po prvi svetovni vojni sta dva Dunajčana iznašla upogljivo, nezdroljivo steklo. Ko je Ibn Abd Alkohms okrog l. 820. preiskoval staro egipčansko piramido, je našel, kakor omenja v poročilu, železne predmete, ki jih ni prijala rja, pa tudi upogljivo, nezlomljivo steklo. Perzijski šah Abas Veliki je l. 1610. poslal španskemu kralju Filipu III. šest čaš, ki jih ni bilo mogoče s kladivom razbiti. L. 1630. je neki iznajditelj pred-

ložil kardinalu Richelieuju steklen kip, ki je ključeval najtežji udarцем. Moža so zaprli iz strahu, da ne bi trpela francoska steklarska obrt. Nikelj poznamo šele od l. 1751., vendar je kralj Baktrije že l. 235. pred Kr. koval novce, ki so imeli 80 odstotkov niklja.

Stari Egipčani so imeli zelo razvito tehniko, vijaka pa menda le niso poznali. Kako se izdeluje upogljivi les, je popisal Cumberland l. 1720.; postopanje pa so poznali v Bizancu že l. 1100., kar opisuje Theophilus. Isti mož je opisal tudi izdelovanje žice. Pri odkopavanju Pompejev pa so našli bakreno žico iz dobe 3500 let pred Kr. V dobi rimskih cesarjev so uporabljali dežnike, kateri izum se pripisuje Angležu Hanway sredi 18. stoletja.

N A J M L A J Š I R O D

Na obisku pri malih lutkarjih

Malega Tomažka so povabili k novi predstavi v lutkovno gledališče. Tomažek je dober fant in me je vzel s seboj. Z tedne prej mi je pripovedoval o »živih« lutkah, komaj za prst velikih, ki pa da hodijo, gibljejo z rokami in govore, vse ko pravi ljudje. O, poznam male lutke, čudovite lutke umetnika gospoda Klemenčiča, toda Tomažek je trdil, da so v njegovem gledališču za mojstre otroci. To me je zanimalo in zvabilo. Pa še »Čarobni cvet«, o katerem je že vnaprej sanjal in modroval moj mali nečak. Tako smo šli neke nedelje na Prule, Tomažek razburjen in nestrpen, tudi mi, veliki, v pričakovanju. »Dvorana« v Remsovi vili je bila že polna gledalcev, mali so imeli ta dan — seveda — prednost.

Zvonček je zapel in zavesa se je dvignila. Na majhnem odru pred nami se je začelo življenje. Pravljčno življenje, ki je zajelo srca in misli, da so mogle za čas pozabiti vse drugo. Spretnega režiserja Remsovega Fedorja smo komaj videli. Lutke same so živele, drobne, pisane, gibljive in žive stvarce, delo ljubečih rok in toplega razumevanja mladosti. Pravljica Sonje Severjeve je zaživela. Remsov očka jo je priredil za igro in oder. Lutke so predstavljale pravljčne osebe: zaslepljenega grofa, plemenito grofico Drago, njeno nesrečno hčerko Milico in lepo, a kruto Jelisavo, grofovo drugo ženo in skoraj da morilko lastne sestre, staro ženico s čarobnim cvetom, dobrega mlinarja in pravičnega kralja, pa tudi

čudovite vile, nežne ko snežinke in lahne ko sapica... Lutke so živele, življenje pa so jim dajali otroci za odrom. Res, pravi izgralci so to! Razen režiserja Fedorja se posvečata lutkam na odru zlasti še Sterlekarjeva dva, Erika in Mitja. Erika govori naravno in sproščeno, živo in jasno, z menjajočo višino in barvo glasu skoraj vse ženske vloge, za vse lutke ženskega spola. — Morala sem pokukati za oder, da sem verjela.

Oprema lutkovnega gledališča Remsovih otrok je lepa in učinkovita, polna domislekov in iznajdljivosti. Lutke so spretno izrezljane iz lesa, obrazi izražajo dobroto in zlobo, plemenitost in pokvarjenost. Grad je razkošno razsvetljen, sobane so opremljene ko po starih gradovih, čudovita mesečna noč z zvezdami na nebu buči vile in njih uspavanko grofici Dragi.

Po končani predstavi sem se zagledala skozi okno. Otroci so uživali praznik in se po igri na odru sprostil v igri na vrtu. Čutila sem njihovo srečo in zadovoljstvo, da so nekaj dosegli, nekaj zmogli in dali: ne le svojim malim prijateljem, dali tudi nam, velikim, izmučenim in zaskrbljenim. Tomažek je med tem brskal med lutkami. Rad stika in brska, takšen je pač moj fant. Vsako lutko jo hotel prijeti v roko, vsako otipati in preizkusiti. Pa so bile — mrtve. Življenja jim daje ljubezen otrok in staršev. Ljubezen, ki gradi in ustvarja dom in vzgaja mladost.

Domov grede sva govorila s Tomažkom: »Res, lepo žive pri Remsovih lutke, še lepše otroci!« A. Č.

FABIANI & JURJOVEC

LJUBLJANA, STRITARJEVA ULICA 5

Velika izbira damskega in moškega blaga, preprog, zastorov, odej, perja, puha itd. Postrežba solidna!

Klišefe eno- ali večbarvne, za časopise, knjige, razglednice itd. izdeluje

klišarna »**Neografika**«

Ljubljana — Sv. Petra nasip 23

URE in optične predmete po nizkih cenah

J. VILHAR, urar

Ljubljana, Sv. Petra c. 36

ROBERT GOLI

specialna zaloga platna, belega in pralnega blaga

LJUBLJANA, Šelenburgova ulica št. 3

AUGUST KADUNC

LJUBLJANA
Mestni trg 8

PERILO lastnega izdelka — OPREME za novorojenčke

V vsaki hiši in vedno pri roki naj bo **čista obveza**. — Vsakovrsten sanitarni material dobiš pri

»**ORTOPEDIJI**« • **LAMPIČ POLDE**
Ljubljana, Tyrševa 15

Drogerija KANC

LJUBLJANA, Židovska ulica 1

ULČAR VIKI

Blancheria — calze — mode
Perlo — nogavice — moda

LJUBLJANA, Mesni trg 7

Vinko Cunder

torbarstvo, sedlarstvo in jermenarstvo
Ljubljana, Igriška 3

sprejema vsa popravila in predelave damskih torbic ter vseh v to stroko spadajočih predmetov

FR. P. ZAJEC

izprašan optik in urar
LJUBLJANA

sedaj Stritarjeva ulica 6
pri frančiškanskem mostu
Telefon št. 4486

Kolb & Predalič • Ljubljana, Kongresni trg 4

športne potrebščine, dežni plašči

Drogerija »DANICA« D. Sfiligoj

BLEIWEISOVA 18 (Tyrševa) nasproti Figovca

Jantes Ivo

LJUBLJANA, MESTNI TRG 14

trgovina s čevlji

*priporoča svojo lepo izbiro čevljev
domačega izvora. — Ročno delo*

N u d i m o s a m o s o l i d n o b l a g o !

Razkuževalna sredstva:

sanitol, sanoforn, saneolin, sredstvo za
pokončevanje sadnih škodljivcev: arborin,
cepilno smolo in slično, nadalje za nego
kože svetovnoznane izdelke **La Toja**
izdeluje in ima v zalogi

CHEMOTECHNA

LJUBLJANA — Mestni trg št. 10

Tavčarjeva 2
Ljubljana

F. & P. PERLES
prej ELITE

izdelovanje damske in moške konfekcije

Ljubljana — Prešernova ulica 9

*Prodaja damske, moške in
deške konfekcije. — Prvo-
vrstno izvrševanje po meri*

Telefon 2051

Lekarna

Mr. Deu-Klanjšček D.

(prej Kuralt)

Gospodsvetska cesta 4 — Tel. 39-20

*Izdaja zdravila za vse bolniške blagajne
Zaloga tu- in inozemskih specialitet*

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izplačuje „a vista vloge“ vsak čas, „navadne“ in „vezane“ po uredbi

Pupilarno varna!

Sodnodedepozitni oddelek, hranilniki, tekoči račun

Za vse vloge in obveze jamči MESTNA OBČINA LJUBLJANSKA